

MÉLTÓSÁGOS VAN SWIETEN GELLÉRT BÁRÓ, CSÁSZÁRI UDVARI ORVOS ÁLTAL ÍRT LEVELEK WESZPRÉMI ISTVÁNHOZ

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével.**

I. levél¹

Szívesen bevallom, hogy bár szeretem a magyar nyelvet, annyira jól még nem értem, hogy habozás nélkül mindent megértsek belőle. Mégis kedvemre való volt az a kis fáradság, amit a kisdedeknek születésüktől kezdve a harmadik életévükig való orvosi neveléséről írt értekezésedre fordítottam. Ez a kísérlet megerősített abban a szándékomban, hogy a többit is elolvassam. E kis műnek oly nagy a haszna, hogy megérdemli a közzétételt. Igaz, könnyebben csavarod ki Hercules kezéből a buzogányt, mint az asszonyoktól (elveszed) előítéleteiket. Mindamellett remélhető, hogy legalább az okosabbak meghátrálnak, és a családapák megtanulják, hogyan kell tekintélyükkel védelmükbe venni azt, ami hasznos. Isten veled! És zárj szívedbe!

Bécsben, 1759. ápril. 24-én.

*

II. levél²

Kis, magyar nyelvű értekezésedet mindjárt elolvastam. Nagy úr megígérte, hogy elküld a válaszóért, de nem tette meg. Megunva a többheti várakozást, kikutattam, hol lakik, és átküldtem. Így hát csodálkozom, hogy még nem kaptad meg. Idiopátikus nyavalyatörés az, mely a felnőtt ember könnyen ingerelhető testében erős lelki érzelmek hatására támadt, ezért könnyen belátható, hogy nehéz prognózist felállítani, ritkán szokott ugyanis meggyógyulni. Sikerral kecsegtet a következő kísérlet: Telihold előtt négy nappal reggel éhomra vegye be az A. port tiszta vízzel, ugyanaznap este igyék egy kortyot a B-ből. A többi napon vegyen be napjában háromszor két C. pirulát, egy uncia orvosi hydromelist a D. recept szerint. Teljesen kerülni kell az erős felindulást. Élelem dolgában tartózkodjék a csípős, hevítő, nehezen főlő ételektől. E szerek használatát legalább négy hónapon keresztül kell folytatni. Sikert kívánok és remélek. Éljen boldogul!

¹ Forrás: Weszprémi István: Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza. Harmadik száz. I. és II. tized. Ford.: Vida Tivadar. Bp., 1970. p. 931.

² Forrás: uo. p. 931, 933, 935.

- A. Rp. Rhej. elect. dr. fs.
Scammon. gran. VI.
Stib. diaphor. n. abl. gr. XII.
Cinnab. nativ. gr. V.
M. f. pulv.
- B. Rp. Laud. Liquid. gutt. VIII.
Tinct. succin. gtt. XV.
Syr. diacod. und. fs.
aq. still. rutae unc. I.
M. f. haustus.
- C. Rp. Myrrh. dr. II.
Opopan.
Galbani,
Gumm. ammon. an. dr. I. Castor.
Asea foetid. an. dr. fs.
Tinct. succin. q. s. u. F.
Pill. gr. III.
- D. Rp. Visci quercini unc. IV.
Cort. peruvian. unc. II.
Recent. rutae unc. VI.
Scissa mista digere in hydromelitis puri recentis
VI. vase clauso calide per 48. horas, dein colat.
subsidente puratam exhibe.

*

III. levél³

Ha gondolod, hogy ügyednek javára válik, szívesen megengedem, hogy hozzád intézett levelemet előszónak használd a gyermekek neveléséről szóló értekezésedhez. Olvastam a méltóságos Tholdy grófhhoz írt ajánlásodat is. arról még folyik a vita, vajon hasznos-e beojtani a feketehimlőt. Biztos vagyok abban, hogyha jó módszerrel kezelnék őket, nem halnának meg annyian. A Tereziánium-kollégimban 24 fiatal betegedett meg benne, és pedig sokan közülük elég hevesen, némelyek esetében a legrosszabb körülmények egybeesésével, és mégis valamennyien kilábaltak belőle. Az árvaházban 59-en feküdtek a múlt évben ezzel a betegséggel, s csak ketten haltak bele, a többi mind kigyógyult. ha érted a francia nyelvet, olvasd el, kérlek, De Haen tanárnak erről a tárgyról írt értekezését, akinek egyébként minden művét érdemes elolvasni. Ami időt csak meg tudok kaparintani, mind a Jegyzetek utolsó kötetére fordítom: de számtalan (ok) minden akaratom ellenére arra késztet, hogy vontatottan haladjon ez a munkám. Isten veled! és sikerüljenek ügyeid.

³ Forrás: uo. p. 935.

Bécs 1760. január 9.

*

IV. levél⁴

A gyermekekről szóló hasznos értekezésed két megküldött példányát megkaptam. Az egyiket eltettem a könyveim közé. A másikat nevedben átadtam főméltóságú Ferdinánd királyi hercegnek, aki életének nyolcadik évébe lépve serényen és élvezettel olvassa a magyar nyelvet. József, a trónörökös herceg a csehet tanulta meg, s a magyarok között a latin nyelvet szokta használni, melyben kiválóan jártas. Hálával tartozom Neked ezért a tudományos ajándékért. Éljen boldogul! és légy továbbra is díszére elért pályádnak!

Bécsben, 1761. június 5-én.

*

V. levél⁵

Nagyon dicséretes intézkedés az, hogy a polgárok javát szolgálja, ha valaki az anatómiát, sebészetet és szülészeti tanítja, s bár nálatok még senkit sem neveztek ki erre (a feladatra), nem látom be, miért kellene az ilyen dolgot megakadályozni. Néhány éve magam beszéltem rá Crantz urat, aki a szülészeti tanította, hogy írjon róla rövid értekezést, mely ugyan nagyságát tekintve kicsiny (legyen), de tele hasznos tanácsokkal, és elsősorban a szülésznők oktatására alkalmas. nagy hasznot hajtana, ha ezt a német könyvecskét lefordítanák a ti nyelvekre. Isten veled és sok sikert dolgaiban!

Bécsben, 1763. febr. 18-án.

*

VI. levél⁶

Köszönet a közölt esetért, mely egészen rendkívüli, noha a orvostörténelemben akad néhány hasonló: gratulálok a gyógykezelés sikeréhez. megkaptam a tudós Crantz által hallgatói számára írt szülészeti könyvecskének magyar fordítását. nevedben átadtam a császárnak és a császárnénak egy-egy példányt. nemcsak hogy szívesen fogadták, hanem meg is dicsérték szándékodat. Megtisztelő emléket kaptam tőlük részedre, s ez mindenkinél tanúsítja, hogy nagyon tetszett nekik mind a kisdetek neveléséről írt könyvecskét, mind pedig annak a hasznos könyvnek honi nyelvre történt fordítása. A felséges császárné meghagyta, juttassam el hozzád azt az érmét, melyen Őfelsége képmását drágakövek övezik, s rajta felül ugyanazokból szépművű királyi korona van. Megmutattam azt Soós Balog Mihálynak, a Hollandiából hazatérő győri, magyar orvosdoktorának. Ő azt ígérte, hogy írni fog neked erről. Mivel azonban később semmit sem hallottam róla, azt hiszem, hazatért. Kérlek tehát, mielőbb

⁴ Forrás: uo. p. 935, 937.

⁵ Forrás: uo. p. 937.

⁶ Forrás: uo. p. 937, 939.

írd meg nekem, kinek akarod, hogy átadjam ezt az értékes holmit, hogy az nyugtát adhasson nekem az átvételről, amit azután bemutathassak azoknak, akiknek ezekről a dolgokról számot kell adnom. Sokáig élj, és zárj szívedbe!

Kelt Bécsben, 1767. ápril. 20-án.

*

VII. levél⁷

Mindig hasznunkra válik, ha megismerjük azt, amit elődeink Magyarország és Erdély gyógyvizeiről nyilvánosságra hoztak. Senki se kételkedjék abban, hogy saját magunknak is vannak olyan forrásvizeink, mint amilyeneket nagy költségen hozatunk meg messziről. Saját szememmel láttam, hogy a spa-i és a Selters-vizet Magyarországról szállították. Így kétségtelenül tetszeni fog a közönségnek azoknak a szerzőknek a gyűjteménye, melynek kiadását elméletben forgatod. Mivel ugyanis az orvosok foglalkoznak ilyen gyógyvizeknek a felkutatásával, örülni fognak az ilyenfajta olvasmánynak. A bécsi cenzúrától mit se félj; mindig kedvez a tudósoknak; csak a gazemberek, káromlók és szemérmetlenek számára félelmetes. Isten veled, és sok sikert ügyeidben!

Bécsben, 1770. febr. 22-én.

⁷ Forrás: uo. p. 939.